

ETNOLOGIA ȘI NEDEIA APUSENILOR

de

MOISIE IGNAT

Nu atît diversitatea punctelor de vedere, a atitudinilor teoretice, a gusturilor, asupra unor procese sociale concrete, determină, de cele mai multe ori — în ciuda faptului că autorul nu-și dă totdeauna seama —, luare de atitudine, cît mai ales importanța lor în sistemul social-global, implicațiile ce se pun în evidență în momentul străpunerii lor spre fundamente, necesitatea de a stabili limitele unor astfel de abordări precum și sugerarea unui drum a cărui urmare ar avea ca rezultat scoaterea problemei din impasul specific discursului constructiv-normativ imatur. Iată enunțat pe scurt principiul obiectului întreprinderii noastre, ce se vrea aplicat, în cele ce urmează, NEDEII.

„Tradiția” și nuanțele interpretative ale nedeilor, prin impresionanta lor policromie, ne oferă azi unul din cele mai bune prilejuri de evidențiere a necesității mai strînsei conlucrări a constatativilui definitoriu folcloristului și literatului, etnologului clasic, atît de strîns legați de subiectivitate, cu principiile emantate de obiectivitate.

Astfel aserțiunii: „Avem o țară a nedeilor carpatine” (25), ce nu-și poate ascunde durerea trecerii lor în istorie, trebuie să-i alăturăm profunda înțelegere a faptului că: „cele cîteva nedei care se mai țin și astăzi pe unii munți . . . nu mai sînt decît o umbră a ceea ce a fost. E firesc: ele au mers paralel și în pas cu evoluția păstoritului carpatic, împărtășindu-i deopotrivă grandoarea și decadența” (7—107, 108), dacă nu am uitat din dialectica materialistă cum că interacțiunea dintre factorii subiectivi și obiectivi în domeniul vieții sociale este atît de strînsă încît, obiectivitatea, într-un anumit sens, este în funcție de subiectivitate, deși existența materială a societății se structurează ca proces necesar în funcție de acțiunea unor legi obiective; realitatea socială nu este pur și simplu dată, ci creată în contextul praxisului, sferă în care ideile au rol cauzal în raport cu domeniile vieții sociale care le potențează. Factorul este obiectiv și nu subiectiv; în funcție de conexiunile în care se află fenomenele și procesele respective, de procesualitatea vieții sociale. Totuși nu e mai puțin adevărat sau necesar factorul subiectiv decît cel obiectiv. Cînd există premisele obiective pentru realizarea unui transfer social, atunci rolul hotărîtor aparține factorului subiectiv.

Ținută din vremuri străvechi, petrecerea populară, nedeia, de la Găina, din Țara Hațegului sau a Făgărașului, la Timiș sau la Blaj, Bucovina sau

aiurea este înainte de toate o realitate, parte componentă și oglindă a unui apreciabil spațiu al devenirii noastre întru istorie.

Încercările de explicare a acestora sînt și ele bogate, din vremi imemorabile. Tradițiile, unele reproduse de colaboratorii „Familiei” (1887, 1894, 1898 etc.) și păstrate pînă astăzi, au un registru larg, între ingeni-oasa și duioasa poveste a unei zîne ce avea o găină care-i oua în fiecare zi un ou de aur pe care-l dăruia fetelor care se căsătoreau, pînă la povestirea, devenită capitol al romanului „Sărmanii bogați” (13). De la întruchiparea unor datini străvechi, dar nu barbare, pînă la considerarea lor ca expresie a adevăratului „liberalism românesc” de la Găina, punînd prin aceasta o piesă în plus dosarului, și așa voluminos, al istoriografiei tendențioase, ce acreditase ideea cum că noi, românii, am fi practicat, aici în Apuseni, obiceiul specific unor forme de viață primitivă; conceperea și întocmirea familiei prin căsătorie, prin cumpărarea femeii, punct delicat, afectînd o coardă fină a sensibilității noastre. Susținerea caracterului mercantîl al vînzării de fete, la nivelul exprimării cît de cît științifice, nu este atît o expresie a nepriceperii cît a răutății; nu poți evita criteriul de selecție cuprins organic în demers, apelînd la „constatări” ce par plauzibile, practicate undeva, sau transformînd o anumită proprietate specifică doar unui element al unui sistem, în proprietatea sistemului, cum ar spune un logician contemporan.

Nedeile cîmpenești atestate documentar în jurul anilor 1800 se țineau lanț, legate sau nu (cît? și cum? vom vedea mai jos) de tîrguri, de feștania din mijlocul turmelor ce rămăseseră doar în amintire, luîndu-le locul simpla petrecere, ieșirea la crucea dintre hotare, la brazi, ruga sau hrumul, se lasă greu de definit, de altfel ca orice eveniment original, căci „prin vechimea lor, prin caracterul lor original și prin toate supozițiile pe care le sugerează, aceste sărbători ale munților pot fi considerate drept una din cele mai importante probleme de geografie umană a Carpaților” (25). Atît originea lor în petrecerea prilejuită de victoria vidrenilor, de exemplu, asupra unor cete de curuți și lobonți năvălitori, cît și sărbătorirea zdrobirii unui atac al mongolilor, rămîn puneri în altă lumină. Greu de admis faptul, ce contravine spiritualității românești, ca să sărbătorească plata pășunatului contelui din Hălmagiu, pe numele Holaky, cu veselie, băutură și joc, împreună moții și crișenii. De fapt, argumente nici nu sînt, probe cu atît mai mult; pînă în 1890, pășunile nu erau oprite, situație în care plata, făcută cu mare bucurie, ar fi un non-sens, iar după marele război țărănesc împotriva exploatarei, o atare serbare descrisă prin „joc și chef ca la Găina nu s-a mai pomenit de cînd a croit Dumnezeu pămîntul acesta pe care ne găsim! Moții cu Crișanele, Crișenii cu Moațele că te ia groaza cum o mai pot duce” (11), ar fi o ineptie.

Că aici „se adună păstorii din împrejurime și locuitorii de pe Someșuri” (17—120), unde de asemenea păstoritul e mai dezvoltat, nu încapе îndoială. Nu lipsesc slovaci și evreii (19). Erau fericitele prilejuri ce mijloceau schimburile materiale și spirituale, interferențele diferitelor aspecte ale vieții celor ce-și simțeau permanent unitatea, nevoia reciprocă, în toate palierele sociale, adevărate tribune ale vieții carpatine în ansamblul ei, serbările „înfrățirii între locuitorii moți și crișeni”, sărbători plăcute prin prezența debordantă a celor mai renumiți fii ai lui Apollo-fluierași și cimpoieri, junimea munților apuseni (12—298).

La altitudinea de 1484 m în zorii de zi a celei de-a treia duminici a lunii iulie, de pe toate dealurile curg moți și moațe, crișeni și crișene, toți în haine de sărbătoare, în acele cămăși de mol cusute cu arniciu, de o admirabilă frumusețe, venind pe jos sau pe cei 4—5 000 cai, oameni cu buțile pline cu vinars de cireșe, rachiu, vin cu turtă dulce etc., flăcăi și fete puși pe joc, tineri și vîrstnici, din cele patru județe, olari, sumănari, cojocari, opincari, prelucrători ai fierului, lemnului, lînei, cinepei și inului, prînzeau în comun, oferindu-și reciproc, în prealabil, produse, obiceiuri, idei, vorbe, tot ceea ce ducea la strîngerea legăturilor, comunicau în sensul cel mai profund și rafinat al termenului, formînd într-un anumit sens o mare familie.

Aici și acum începe disputa, controversa, care dintre aspectele marelui eveniment social să fie considerate definitorii? Nici acum, susținea în zilele noastre, un cercetător clujean, nu s-a ajuns la un consens asupra caracterului și desfășurarea nedeilor, și nici nu reiese clar caracterul autentic și original al acestor petreceri populare. (20—381).

Caracterul religios, întîlnit în „ruga“ din județele de apus ale Olteniei, prezent în descrieri atît de amănunțite, rămîne o vagă amintire a riturilor păgîne sub o haină incomodă și de mică întindere în universul afectivității oamenilor locurilor; simpla prezență cituși de puțin nu poate fi un indiciu al „obscurantismului religios“ românesc. Avînd motivații și în valori umane perene, ritualul era preluat de biserică spre a-și mări influența în mase, prezentîndu-le ca propria sa Creație. Religia era la noi în imposibilitatea de-a înstrăina alte activități profane; petrecerea cu băutură, cîntece și dansuri etc., atît de păgîne. Sub conducerea preotului, rar, cînd, dacă au avut loc, se înălțau rugăciuni ca românii, nu pentru „iertare“ în primul rînd ci pentru rodirea cîmpului, pentru ziua de mîine mai luminoasă, pentru o viață mai bună pe pămînt. Semnificativ, în acest sens, rămîne rapida răsturnare a motivațiilor după oprirea pășunilor, mai sus amintite, ce instaurează prezența accentuată a elementului comercial. Cei ce îndurau marea povară, prin neîntreruptele lupte ce alcătuiesc zbuciumata noastră existență, știau să iubească cu adevărat viața și erau în stare s-o apere cu sacrificiul suprem (ca Decebal, simbol al dacilor, de altfel). O idee comună, un crez unic au avut însă din totdeauna și era suficient să-i adune pentru a deveni o unitate monolitică.

Se apreciază, pe de altă parte, că negustoria la aceste nedei datează de cel mult 100—150 ani. Schimbările în sens larg nu puteau lipsi. Ele caracterizează toate fazele „ceremonialului“; căci aici totul vorbește: pietrele, renumitele cohane, poate cea mai evidentă unitate indestructibilă a totalei comunicabilități, a moților, totul; despre cei ce le „dau valoare, despre gustul lor artistic, tehnica prelucrării celor necesare, bucuria de a trăi, despre supremul lor adevăr. Neîntreruptul schimb de bunuri și valori le-a păstrat unitatea. Un adevăr ce se impune prin propria sa constituire.

Considerăm mai aproape de realitate afirmația care exprimă prezența elementului comercial, negustoria, la nedeie, în forma sa mercantilă specific doar unei perioade relativ apropiate de momentul încetării lor. Astfel pe la 1886 încetează „La jocu“ și „Gălășoia“ de pe Muntele Bihorului, între „Cucurbăta“ și „Piatra Grăitoare“, iar în 1830 încetase deja „La lespezi“ dintre Criștior și Vidra de Sus, etc. Chiar și în aceste momente

negustoria nu reprezintă singurul mobil al prezenței tuturor oamenilor acolo sus, fie și pentru faptul că cei prezenți erau atrași în acea dimineață de pregătirile în vederea întâmpinării răsăritului de soare, de a vedea nemijlocit ce este adevărat și ce nu din multiplele și contradictoriile realității, pe scurt, dintr-o mie de motive. Tot atât de adevărat este și faptul că nu avem un temei suficient să eliminăm posibilitatea intrării în posesia unui produs, dus acolo, din același grup de motive. Cu certitudine nu erau dominante. Nu zăbovim asupra cunoscutelor argumente grupate într-un studiu mai sus amintit (20).

Cărăușia cu lemne și vase din lemn și cercuri, adăugăm noi, vânzarea oalelor zonei unice în țară prin numărul atât de mare de centre de olărie pe un spațiu geografic relativ atât de restrâns cum este cel al Bihorului, valorificarea varului, produselor de fier, foarte multe practicate pe lângă cele de bază; agricultura și creșterea animalelor, impuneau cu mult mai mult decât un „tîrg“ odată în an, asigurându-și, tot de atâtea ori, cele necesare traiului, prin renumitele lor convoaie de „cocii“ sau cai liberi încărcăți cu „desaje“ și „ciubere“ și cercuri colindînd întreaga țară în lung și în lat. Nenumărate căi de comunicație străbat Apusenii; unora li se spune poteci, pentru dimensiunile și calitățile lor specifice, niciodată însă uitate. Foarte rar amintită, spre surprinderea noastră, rămîne pînă aproape de noi cea mai ușoară cale de comunicație a moșilor în veacurile trecute, cu Zarandul și Țara Ungurească ce trecea „peste Găina și nu pe Arieș și Ampoi“ (18—114). Cele reținute de actele vremii erau, bineînțeles, acele artere ce satisfăceau raporturile intercomunitare de amploare și relativ constante, de cele mai multe ori urmînd cursurile de apă, ele însele artere comerciale. Motive suficiente pentru a susține independența nedeiei față de adevăratele tîrguri sau „ieșiri între hotare“. Nici lista oficială maghiară a tîrgurilor nu cuprinde un tîrg la Găina. Poporul de aici n-a spus petrecerilor din Apuseni tîrg cu atât mai mult tîrg de fete, decât simplu: mergem „la Găina“ sau „la Călineasa“ diferențiindu-le categoric de binecunoscutele, inconfundabilele tîrguri de la Cîmpeni, Abrud, Vașcău (Cou) etc. În Bihor, spun documentele, se folosea din 1533 cuvîntul „nedeia“ reușind să ajungă pînă în secolul al XIX-lea, cînd dispare, trecîndu-se prin acea etapă a evoluției, dacă nu involuției, sale, ce era tot mai des denumită „tîrgul de dat“, prescurtat în graiul dialectal „datul“. Omul de știință Iacob Ferdinand Miller de Brasso explicit ne spune că era vorba de „O întîlnire și o vedere“, petrecere a o mie de fecioare și nenumărate sute de flăcăi, unde fetele împletesc cununi de flori și vînd fragi, porumbei, cireșe, ciuperci, „nu o cumpărare la care te poate duce vorba tîrguială, tîrg“. Termenul de „tîrg“ sau „stînsură de fete“ nu este cunoscut în limba românilor munteni.

Marile frămîntări sociale, începînd cu ocuparea satelor de cîmpie, avînd ca efect alungarea barbară a locuitorilor pașnici și retragerea lor în munți, continuînd cu pătrunderea stăpînirii maghiare în zonele montane la sfîrșitul secolului al XIV-lea, însoțite de neîntreruptele lupte pentru independența națională, nu puteau să lase neinfluențat acest ritual desacralizat în esența sa.

Firesc și necesar ajungem la „problema“ creată de imaginația satisfăcătoare a senzaționalului ca hrană spirituală a micii burghezii, în ciuda

faptului că nimeni niciodată n-a putut prezenta un singur exemplu concret, măcar, parte a istoriei reale, fapt dovadă, prin care în Apuseni să fi existat, fie și în germene „Țîrg de fete” în sensul obișnuit al sintagmei; de vânzare-cumpărare, în sensul peiorativ, care a făcut nu fără eforturi considerabile ocolul Europei. Pus în circulație de un poet maghiar Abraham Barcsay (Avram Barcsay) prin 1789, fără a preciza sensul real, care îndreptățește semnificația surprinsă de Miller, deja amintită. O atare situație ne-o recunoaște marele scriitor Francisc Kazinczi (1759—1831), bihorean de naștere, după vizitarea prietenilor din Simeria în 1816. Trecînd prin Cîmpeni, discutînd cu populația îndelung, știind românește, relatează că populația tăgăduiește „mai tare și cu mai multă probitate” practicarea Țîrgului. Cum s-ar putea explica „tăgăduirea” dacă s-ar fi practicat? Cel puțin ar ști-o și ar avea o atitudine cu totul diferită? Se simbolizează tăcerea lui Ioanete (13—298) monumentală prin implicațiile ei? Dar riposta lui Rubin Patiția, moț, intelectual din Cîmpeni, cultivat și el? Amîndoi sînt cunoscători direcți ai plaiurilor Bihorului, cu preocupări asidue în direcția descifrării și punerii în adevărata lumină a acesti obicei străvechi. Nici chiar preotul Sima din regiunea Abrudului nu poate spune hotărît dacă este sau nu Țîrg de fete, dar cum să amintească vreo cununie, binecuvîntare care pe de o parte ar profana lăcașul sfînt, singurul recunoscut a asigura legarea pe viață a tinerilor în fața altarului. Acceptă o interpretare sociologică, amintind particularități nerelate de alții: se vînd plăcinte, cîrnați, năframe, cireșe, se joacă, fără ca fetele să meargă cu zestre. Se cuvine în acest moment să ne amintim cu respect de acel „șpan al episcopiei” Beiuș și el în afara oricărei îndoieli, exponent al clerului, calitate în care expres ar fi abordat toată atenția rostului preotului, în general la Găina sau în altă parte. Poezia sa, plină de elemente mitologice, vorbește despre zmei, vrăji, sărbători băbești, scrise în gen „arcadic”, purtînd titlul „Poema Munților Beiușului” (Diorile Bihorului, 16) publicată abia după 38 ani, în 1854, unde reproduce strigături, atît de specifice jocului zonei, fără a aminti asemenea Țîrg. De aceea considerăm necesară repetarea întrebării: de ce atîta tăcere? Tăcerea lui Ioanete, a omului, „fără egal în această lume și drept în gîndurile sale ca un brad” (p. 56), veșnic „aplecă la suferințele poporului, legat de acesta prin cele mai înalte simțămînte, dornic de o viață mai bună, pentru toți oamenii Munților Apuseni” (p. 51), rămîne pentru noi expresia autenticității, fidelității scrisului față de realitate, atitudinea socială sinceră, lipsită de prejudecăți, pură, onestitatea, omenia. Este tăcerea care, paradoxal, comunică mai mult decît vorba, adevărul celor spuse și neadevărul celor nepronunțate. Un model, o pildă, un univers aparte al celui spațiu istorico-geografic mioritic al poporului, cu nume de arhaică rezonanță.

Elementele senzaționale, parte componentă a vieții mic-burgheze, reușesc însă să impună elitei europene, în special la Budapesta, Viena, Paris, Roma, paradiscutata interpretare „sociologică”. Influențați de Jokai și Schmidl, autorii maghiari, germani, francezi, și de ce nu chiar unii români, au relatat și dezvoltat ideia Țîrgurilor de fete a cărei paternitate pare-se să-i aparțină lui Mauriciu.

Iosif Vulcan ar rămîne reprezentativ chiar dacă ar avea numai acest aport al atribuirii numelui „Țîrgul de dat de la Găina”. Mentorul „Familiei” asigură subiectului spațiu publicitar larg. Personal vorbește în spirit

sociologizant despre întâlnirea anuală la Găina a fetelor și feciorilor din munți, ca firească atîta timp cît locuind atît de departe unii de alții, califică prilejul potrivit ca însurăței să facă cunoștință, finalizînd cu acea binecuvîntare a preotului, ca ceva foarte natural. Atît de natural — circumscriem noi grafemul — încît, asemenea lui Slavici, amîndoi trăind la poalele muntelui, nu-i fierbea nerăbdarea, nevoia înaltă, prezentă tuturor fiilor locului, cei mai mulți astîmpărînd-o de mai multe ori, de a urca odată la Găina, dînd prin aceasta o valoare sporită relatărilor despre marea manifestare socială despre rendez-vous-ul celor două populațiuni, moții și crișenii în primul rînd.

Profesorul și directorul gimnaziului din Beiuș (1859—1911) susține varianta prin care „datul“ se ține la „spargerea munților“ de mîntuit, adică de trecere a pășunatului, consfințind coborîrea oamenilor la casele lor spre a-și vedea de „o lecuță“ economie ce o au pe la sate, o convenire, o sărbătoare de despărțire „ce are loc într-un munte drept punct hotarnic între mai multe sate“. (8—349—352).

Explicații sociologice asemănătoare (coexistente căci satisfac spirite diferite, interese și motivații diverse, subiect de cercetare palpitant), găsim la mulți alții, din care mai reținem aici, fiind mai apropiați de obiectivul temei noastre, pe Ion Buteanu din Beiuș, Silvestru Moldovan, Grigore Sima, G. Bogdan-Duică. Subliniem nota lor comună: tratarea subiectului într-o manieră sociologizant-afectivă, descrierea detaliată a celorlalte determinații ale nedeiei, fără a dispune cel puțin de un exemplu, căsătorie prin vînzare-cumpărare a fetelor, de unde caracterul de poveste al relatărilor lor.

Elucidarea problemei, rezultat al coroborării mai multor discipline, specialități, din care nu s-a uitat filozofia, nu se lasă mult așteptată, dacă, zicem noi, va depăși limitele metodologiei analitice de cercetare, prezentă în toate materialele cunoscute de noi, însoțind-o permanent de un demers sintetic integrator. Corelația dintre elementele amintite, ca fiind parte integrantă a nedeiei, nu poate fi negată. În fiecare etapă distinctă a istoriei nedeiei, elementele aveau valori diferite, dictate de sistemul din care fac parte, căruia îi aparțin. Particularizate în forme specifice ansamblul acestor funcții sociale, reciproc corelate, formează contextul relațional care determină calitativ natura și sensul evoluției fenomenelor. Teoria generală a acestor conexiuni ni se prezintă în același moment ca teoria determinărilor. Hramul, jocul, „datul“, ieșirea la brazi etc. exprimînd fiecare în parte o anumită varietate a conexiunii ansamblului, alcătuiesc, într-un anumit sens, scheletul metodologic pe care trebuie să se construiască această temă în mod plenar. Rolul de a integra toate aspectele asigurate de determinarea generică desăvîrșește atît sensul diacroniei obiective, inițiat prin analiza de detaliu a fiecărui tip de relație ce configurează și însoțește dinamica sistemului, cît și demersul teoretic asupra esenței. Să ne obișnuim să „vedem“ categoriile pentru a beneficia de virtuțile lor operaționale. Abia atunci putem stabili statutul ontic al semnificativului, evitarea ridicolului.

Alcătuirea unui posibil model al integrării în plan metodologic ale conceptelor folosite în tratarea nedeiei Munților Apuseni rămîne în centrul atenției noastre.

BIBLIOGRAFIE

1. Bocșe, M., *Țesături populare românești din Bihor*, Oradea, 1967.
2. Bogdan-Duică, G., *Un text despre moți*, în *Societatea de mîine*, Cluj, 2, 1925, p. 356—357.
3. Buteanu, I., *Despre Stîna de Vale și Tîrgu de dat*, în *Amicii familiei*, Gherla, 11, (1887), p. 159—181).
4. Cantemir, Dimitrie, *Descriptio Moldaviae*, București.
5. Cărăbiș, Vasile, *Nedeile*, Cu un Cuvînt înainte de Aurelian I. Popescu, Craiova, 1966.
6. Conea, Ioan, *Din geografia istorică și umană a Carpaților. Nedei păstori, nume de munți*, în *Buletinul Societății de geografie*, București, 55, 1936, p. 48—78.
7. Conea, Ioan, *Vechile tîrguri nedei de pe culmile Carpaților*, Academia R.P.R., Buletin științific, secția de științe geologice și geografice, Tom 2, 1957, p. 107—118.
8. Dumbravă, Vasile, *Datul din Călineasa*, în *Familia* 30/1894, p. 349—352.
9. Frîncu, Teofil și Candrea, George, *Românii din Munții Apuseni (moții)*, București, 1888, p. 72, A se vedea și „Rotacismul și Românii.
10. Godea, Ioan, *Cîteva probleme de etnografie în revista „Familia“ (1865—1900)*, în *Centenar muzeal orădean*, Oradea, 1972.
11. Godea, Ioan, *Caracteristici ale culturii populare din Bihor*, București 1977.
12. Ioanete, G., *O scurtă ochire asupra însemnătăților din țara Moților*, în *Foaia pentru minte*, 1860, nr. 39, p. 298.
13. Jokay, Mauriciu, *Szegeny gazdagok, roman*, 1861, (sau Mauriciu Jokay).
14. Marian, S. Fl., *Nunta la români*, București, 1890, p. 70—80.
15. Meciu, Dimitriu, *Poema Munților Beiușului*, în *Diorile Bihorului*, 1854.
16. Moldovan, Silvestru, *Tîrgul de fete din Găina*, în *Familia*, 34, Oradea, (1898).
17. Moldovan, Silvestru, *Zarandul și Munții Apuseni ai Transilvaniei*, Sibiu, 1898.
18. Munteanu, Vitalie, *Us vis împlinit*, București, 1975.
19. Mușlea, I., *Cercetări etnografice și de folclor*, București, 1972, p. 349—388.
20. Pascu, Ștefan, *Voievodatul Transilvaniei*, vol. 1. Cluj, 1971.
21. Pascu, Ștefan, *Voievodatul Transilvaniei*, vol. 2. Cluj-Napoca, 1979.
22. Sima, Grigore, (a lui Ivan) *Tîrgul de fete de la Găina*, în *Familia*, 19/1883, Oradea, p. 366—367.
23. Slavici, Ioan, *Die Rumanen in Ungarn, Siebenburg und der Bukovina*, Wien und Teschen, 1881, p. 123—127.
24. Verne, Jules, *La chateau des Carpathes*, 1893 (după izvoare maghiare) traducerea românească, *Castelul din Carpați*, de Victor Onișor, Sibiu, 1897.
25. Vîlsan, George, *Nedeile pe culmile Carpaților*, în *Pămîntul Românesc și frumusețile lui*, București, 1942.